

патриарх. Държавната намеса и контрол в църковните дела продължава. Патриарх Сергей е принуден да направи редица компромиси, но това дава възможност за съхраняване на каноничното ядро, около което да може да се възстанови Църквата.

След 1991 г. Руската православна църква се стреми да заеме мястото си в обществото при новите условия. Предпоставките за това са налице. Принадлежността на Русия към християнството я определя като държава, свързана с европейските ценности. Теологичните спорове със Запада или с някои от илточните патриарси не променят съществено това положение. В Русия съществуват няколко конфесии, но християнството има първостепенно значение. Църквата оказва осезаемо влияние върху обществения и политически живот в страната. Православният фактор е важен за водещите руски партии, а и присъствието на патриарх Алексий II в числото на влиятелните помъшци и това, че е член на съвета за национална сигурност към президента, са доказателство за ролята на Руската църква. Друг фактор за влиянието на Църквата са остава религиозната нагласа на обикновения руснак. По същество той си остава вярващ, въпреки продължителния атеистичен режим на КПСС. Може би това е не само религия, но и самоидентификация. По принцип руснаците се самоопределят като православни и това е първо разпространено в обществото. Църквата постепенно се завръща към реалните си функции. Прави впечатление, че иерарсите са основни да поемат по известен път – тясно сътрудничество с държавата.

Руската православна църква се модернизира с впечатляващи темпове. Един от примерите за това е идването за противопоставяне на суверенитета с помощта на нова телефонна услуга – многоканален телефон за справки за църковния живот. Авторите на проекта са от Мисонерския отдел на Московска епархия. Те искат да предоставят възможност на всеки човек, интересиращ се от православната вяра, да получи компетентен отговор на въпросите си, както и да помогнат на всеки, попадайки под влиянието на деструктивни култови и секти. Идеята е проектът да се разпространи върху територията на цялата РФ.

Подкрепата на патриарх Кирил за кандидатурата на Владимир Путин не е случайна. Руската православна църква вижда в него единствената алтернатива за развитие – както собствено, така и на РФ.

Дарина Григорова

ИМА ЛИ ДЕКАБРИСТИ В ПОСТСЪВЕТСКА РУСИЯ?

Историческите аналогии рядко могат да дадат адекватно обяснение на съвременето и дори може да напомнят на образа на Конфуций за човешкия свят – това е фенерът, с който осветяваме изменяния път, но не и хоризонта пред нас. Събитията между парламентарните и президентските избори в Русия (4 декември 2011-а – 4 март 2012-а) обаче разбулдиха историческите спомени в руското общество, от една страна, за февруари 1917 г., от друга – за 14 декември 1825 г.

Ключовото събитие, което е и уникално за руския социален живот, е митингът на Болотная площадь от 10 декември 2011 г., на който руското общество за първи път прояви гражданско поведение съвсем спонтанно, независимо от политическите лидери, и обединено от идеята за честна и справедлива избори, т.е. за спазването на закона, разбирано като висша форма на уважение на властта към отделния човек в Русия.

Спонтанността в съвременното общество, подвластно на интернет пропагандата, е относителна категория, но въпреки това може да се каже, че събитията на 10-и декември 2011-а в Москва са именно спонтанни, породени, от една страна, от предначертаната роледа на Путин и Медведев и от сигналите за фашификация и злоупотреби на парламентарните избори от 4 декември 2011-а и – от друга, като следствие на осъзнаването на независимата от държавата средна класа и на традиционно критичната към властта интелигенция.

Уважението на закона е характерно и за поведението на декабристите, които се решават на бунт, преди да са положили клетвата за вярност на новия император, защото направят ли го веднъж, не могат да я нарушат, въпрос на чест е да я спазват.

За декабристите сакрамант е клетвата, за гражданите на Болотная свещта е конституцията на Руската федерация.

Сравнението на изключителната гражданска активност след парламентарните избори в двете столици и в част от по-големите градове с февруари 1917-а, както и очакването на октомврийско продължение, не са коректни, защото Февруарската революция е закъсва и затова е последвана от Болшевишката октомври.

Декабристите на Семтския площад през 1825-а заявяват исканията си току навреме, когато Русия може да предприеме реформи след подвига от националната победа на Отечествена война с Наполеон (1812). Бе-

дата на декабристите е, че предхождат във владенията си властта, която винаги в Русия е била инициатор на промени поради отговорността, която носи за историческото развитие на държавата.

Гражданските искания на Болойна също идват навреме, когато Русия е на път да се модернизира и да създаде новата за руската историческа роляност традиция на демократично общество. Бедата на митингуващите от Болойна е, че тези политици, които се опитва да овладее това ново гражданско поведение, са маргинализирани постъпателски либерали с башевшишко поведение, част от които са били в Кремъл и то неуспешно – Михаил Касинов, Владимир Рижков, Борис Немцов. Грешката на властта беше, че не регистрира партияте им – Републиканската на Рижков, и Партията на народната свобода на Касинов, защото нямаше общо да приемат дори 2 процента.

Републиканската партия въстанови регистрацията си на 5 май 2012 г., след като през 2007 г. беше лишена от нея, докато Парнас все още остава в редиците на съпар. несистемна опозиция [1].

При декабристите от XIX век е обратното – имат ярки лидери, които създават своя политическа философия, но нямат последователи сред обществото извън офицерския корпус, защото са твърде напредничави във владенията си за руското бъдеще. В съвременна Русия так политиче изосвават от гражданите си, живеещи все още със страховете от 90-те години, породени от комплекса от развадане на СССР.

Несравними са и изказите на руското общество от февруари 1917-а с тези на постсъветските граждани от декември 2011-а, защото в началото на века мнозинството от интелектуалната блянува за революция, докато в момента по-голямата част от съпар. „креативни класа“, или постсъветската интелектуалния клас постсъветската креска средния класа, категорично отричат революцията и застават зад конституционния път на общуване с властта, поради което и сценарият на „грабската промен“ или на „двехните революция“ е невъзможно за съвременна Русия.

Единственият ярок наметк за „органска революция“ имаше на митинга на Валерия Новодворская и Констанция Боровой (проспект „Сахаров“, 4 февруари 2012-а) и двамата бяха с оранжеви шапчета с надписи за Виктор Ющенко (артефакт от украинските събития на майдана). Присъщите на Алексей Навални и на несистемната опозиция да делегитимират президентските избори и да предизвикат нови парламентарни избори по подобие на украинане сценарий не срещнаха отклик в обществото, а новообразуваната „Лига на избирателите“ с участието си сред наблюдателите легитимизира президентските избори.

Никой от целия разнообразен политически спектър – с изключение на Едуард Лимонов-бюветен с революционните си пристрастия, но па-

приеман от обществото по-скоро като есентака), както и на блогера Алексей Навални, който се изкушава да призове към штурмуване на Кремъл гражданите на Болойна площад, но не среща отклик у тях – не иска съвременната на руския бунт. Сергей Удальов застана е повече в позицията на декларативен революционер с крайно леви убеждения.

Декабристите през 1825 г. също не искат революция от френски тип, т.е. гражданска война, а застават зад идеята на испанската революция чрез военен преврат, без да се въимава обществото, за да се избегнат жертвите. Мнозинството от декабристите са дълбоко религиозни, по-малко от тях са денсти, и християнската нравственост е естествена част от поведението им, което диктува и политическите им решения.

И при декабристите от XIX век, и при гражданите на Болойна съблянето, което откликна гражданската легария, беше междуцарствието. През 1825-а то настъпва със смъртта на Александър I и необявеното му завещание в полза на третия брат – Николай, през 2011-а началото на междуцарствието постави конгресът на партия „Единя Россия“ на 24 септември 2011-а, когато Дмитрий Медведев предложи кандидатурата на Владимир Путин за предстоящите президентски избори.

Тук няма как да не се появи асоциацията с една от прочутите фрази на Виктор Черномырдин: „Кибитко и организацион да придем – все се получи КЛСС“ – такава беше усещането от конгреса на „Единя Россия“, отук и разочароването, че всичко е предсрещено.

Различен е характерът на исканията при декабристите и при Болойна: при първите са политически за промяна на системата – от абсолютна монархия към конституционна и даже република, докато вторите имат само граждански искания – честни избори. Някои постсъветски либерали се опитва да представят обществението нагласа като политическа и конституционна криза (Михаил Горбанов, Евгений Албц, Михаил Дмитриев и др.), както и да предложат дебати за превръщането на Русия в парламентарна република, но останаха мажоритарни сред мажоритарите.

Последните митинги след Болойна – на проспекта „Сахаров“ (25 декември 2011 г.), шестинето на „Ямалка“ (4 февруари 2012 г.) и др., загубиха този уникален граждански заряд и се политизираха, станали аполитични като лозунги до голяма степен и заради реакцията на премиера на пресконференцията от 15 декември, изпълнувана заради две-три необмислени ревмки (ослабването на бивата лева с резерватни и твърдението, че мадажеке са се явили срещу запалване на площада, както и сравнението им с „бандеролците“ от „Маугли“ на Р. Киплинг, което пък свърта Путин с образа на пилона Каа от „Книга за джунгли“) и др.) като неуважение към протестирания.

Властта отговори с контрамитинги главно на привърженици на Путин от провинцията (на повечето от които се даващите като за мероприятие, вж. репортажа на журнал „Большой город“ [2], на който канал НТВ отговори с филма „Анатомия протеста“ [3], изолчавайки гражданската спонтанност на 10-и декември като „лпатена“ пропаганда с оранжеви щели) – на Поклонная гора (25 декември 2011 г.), на стадиона „Лужники“ (23 февруари 2012 г.), на Манежния площад (4 март 2012 г.) и др., което превърна президентската надпревара в политическо шоу и принуди Путин да участва активно в него (речта му на стадион „Лужники“), а не да се дистанцира на Кремълския Олимп, както беше в предишните му кампания.

Основна тема на политическия сезон (2011–2012) е патриотизмът и националният въпрос и тук също могат да се направят паралели с декабристско движение от XIX век. Патриотизмът на декабристите е свързан с комплекса на победителя след Отечествената война, докато този на постсъветското общество е породен от комплекса на победения след колапа на СССР през 1991-а.

Общата представа за декабристите е либералната им философия, повлияна от Просвещението, но след водените им има последователи на руския национализъм. Орденът на руските ризари на М. А. Дмитриев-Мамонов изповядва шовинистични възгледи – иззнание, а още по-добре – физическо избиване на чужденците, дематри държавен пост (като под чужденци се приемат до четири комино, дори и да са православни); войни срещу „неверниците“; завладяването на пруската и на австрийската част на Полша с ликвидиране на полската държава – възна русификация; присъединяване на всички славянски народи плюс Унгария и Норвегия, изгонване на турците от Европа и поход към Индия [4]. В Руската правда на Павел Пестел се предвижда експортирането на руските евреи в Мама Азия [5].

Сред гражданите на Болоная многозинството беше либерално настроено, но блогърът Алексей Навани, привоан от социалните мрежи като неформален лидер на протестното движение, беше на Руския марш на 4 ноември 2011 г. и скандираше наравно с националистите лозунга „Дбатит корить Кабл“. Навани напуска либералната партия „Яблоко“ поради националистическите си възгледи, които се опита да тушира в интервюта след митинга на Болоная, но делата му са красноречиви.

Националната карта се опита да разиграе предоборно и Геннадий Зюганов, предлагайки въстановяването на тизар „5-й пункт“ [6] в паспортите.

Националният въпрос беше ключов и сред предоборните етапи на Владимир Путин, който се опита да овладее националната възна и нито веднъж не употреби популистичното „русиями“ в статията си „Россия: национальный вопрос“, а само „русским“ [7], което се случва за първи път така последователно в официалния изказ на Владимир Владимирович.

Неслучайно за шеф на предоборния щаб на Путин беше назначен режисьорът Станислав Евсорухин, близък по възглед до консервативния Александър Солженитин и известен с филма си „Россия, коворую мы потеряли“ (1992).

Отговорът на властта при декабристите е политиката на изолационизъм на Николай I. Отговорът на Кремъл на Болоная първоначално съдда впечателение на олимпиадна стратегия – Путин следваше бялата възна на участва, като организираше олимпиадни акции (на протестните митинги бяха противопоставяни пропутински, или „путилеи“, както ги наричаха либералните медии – Поклонная гора срещу проспект „Сахаров“, автолюбичното шествие на бялите ленти беше последвано от пропутинска нощна автодемонстрация в Москва и др.).

Не бива да се забравя обаче, че един от най-либералните портали – радио „Эхо Москвы“, което професионално предава разнообразни гледни точки от руския политически спектър – като гости на предаванията, но като журналистическо присъствие е пролиберално, е собственост на Газпром, т.е. държавно, властта в това отношение демонстрира гъвкавост, запазвайки свободата на словото в интернет, и ограничавайки я за официалните телевизионни канали.

Олимпиадната стратегия за шака е губеща за имитиращия ходовете на противника, но Путин в един момент пое инициативата:

1. От една страна, с убякмерие на изборите, безпрецедентна практика, която осигури интернет наблюдение (свообразен политически „Биг Бродър“) на всички избирателни участъци.
2. От друга – с наблюдателите от страна на гражданите и на „Аката на избирателите“, най-важните сред които са тези на партия „Яблоко“, известни с трамполното си политическо поведение на изборите.
3. От трета, Путин не допусна Григорий Явлински до кандидатпрезидентската надпревара, за да направи реверанс на Михаил Прохоров, който да консолидира либералния вот и протестния „против всех“, за да може сега младия омиглар да съдда своя партия, която да осови възна на гражданско осъанато активно поведение в двете столица. Кремъл с лекота оне на младия омиглар партия „Правое дело“, с което показа политическата му неопитност в дворяните интриги и сега му даде втори шанс за политическа изва, за да легитимира новото присъствие на либералната идея на руския политически спектър и да остави в забвение постсъветските либерали от 1991–92 с като Косинян, Рижков и Немцов.

С наблюдателите от гражданите Путин легитимира изборите!

Резултати от гражданската активност обаче остана разединената на обществото, противопоставяне на Москва и Петербург на провинцията; стигматизирано както от либералната опозиция, така и от властта.

Постсъветските либерални наричаха презимено привържениците на Путин „хотели“, „бъдро Т81“, „роби“ (Юлия Лавригина), а за себе си монополизира понятието „кредитният клас“, докато пропутинските общественици не им оставяха и назоваваха гражданите от Болотная „оранжева чука“ (Сергей Кургузин), „блатни хора“, „идиоти и предатели“, „безлично мащабство“, „оранжеви блатни служ“ (Михаил Леонтиев) [9], „тысячи копачки Т101“ (Станислав Говорухин).

Постсъветската интелегенция също се разделя на про- и антипутинска. Андрей Кончаловски, Никита Михалков, Владимир Спиваков, Александър Калинин засанана на страната на президента, докато Виктор Ерофеев, Борис Акулин, Дмитрий Биков, Светлана Ушвак, Аня Ахеджакова и др. – на страната на опозицията.

Реакцията и на двете страни е емоционална – едните „варят“, другите „не варят“ на Путин и не се вслушат в никакви аргументи или логика. А на някоя власт не бива да се варя, но това е друг въпрос. Резултатът беше разделението на обществото на „буракуите“ и всички останали, от които спечели властта, а то зауби.

Риториката на Путин в президентската кампания също различава на образа на прага, особено ширайки Арменюков в „Лужники“ – „Битва за Россия преодоляется“ – против кого обаче!

Путин показа недоверие си към гражданите на Болотная – подобно на Николай I, който обвинява декабристите в жертва на замяната заради Владимиричев обвиняе Държавния департамент за събитията след парламентарните избори. Верно е, че американците ще се опитат да се възползват от слабостите на Русия, както се случва и обратното, но в случая възползват сега на 10-и декември бива тези прекрасява млади хора, възродени за нови отношения с властта – отношения на равни, не на бапошка и неразумно дете, което е неспособно да взема решения.

Прав се оказва в разбирателно си на протеста на Болотная Алексей Венедиктов, определяйки го като „етически“ [11], към когото се присъединяват и режисьорът Андрей Звягинцев: „за добротата за политическо несъгласие като политически жест, не има, въпреки и това от Болотная или от Сахаров, или от другите, където е излязла, да смисля, че това е политически борба с ясни политически цели. На мен ми се струва, че това е етически и естетически жест. Несъгласие с дават, които е отпуснали ми човека в тебе пространство, където няма перспективи, няма бъдеще, където със стран днешни към утрешния ден...“ [12].

Властта все пак се корипира бързо и по свой начин опиквана на гражданската активност, с което опроверга приважиците за застой на либералните публицисти като Леонид Парфонов и др. Медведев реагира като юрист и въведе законопроекти, които трябва до 7 май да влязат в сила, с които

се облекчава значително регистрацията за кандидатите на следващите президентски избори, както и възможността да се организира партиз. Путин реагира като политик и се ориентира към националния въпрос.

Общевото по свой, нов за руската действителност, начин реагира на президентските избори. Майският обществен резонанс показа, че протестът може да се трансформира в два варианта:

1. В мирно, полупапароко, помугур интелегентно присъствие („народное гуляние“) на улиците на столицата (спонтанно възникналният лагер „ОккупайАбай“ около паметника на казахския поет Абай Конамбаев на „Чистые пруды“ от 7 до 16 май 2012-а, „Контролната разходка“ на писателите по московските булеварди от 13 май 2012-а, предвиденият лагер „Аето на свободата“ на „Барикадния“, проявяващо готовност за сътрудничество с властта и дилем от всякакви помисли за революция. Протестното движение сред младежите и средната класа, която не бива да забравяме, е плод на финасовата политика на Алексей Кудрин при Путин за последните десет години и на пък да се превърне в мода. Преобладаващото начало за това движение, където са и мнозинството протестиращи, е етическио.

2. В радикализирано и мултиплицирано движение около крайнолевите привърженици на Сергей Удальцов (в програмата на „Левия фронт“ се предвижда връщане на съветите, връщане на частната собственост, интернационализъм и други светски атрибути) или около националистите, симпатизиращи на Алексей Навални (обединени около лозунгите „Хватай корнята Кавказ“, „Россия для русских“, „Москва – русский город“). И двете маргинални политически течения не са склонни за диалог с властта, а за борба за Кремль – тук преобладаващото намяко е политическото.

Алексей Навални и Сергей Удальцов се възползват от провокациите на шествието към Болотная площадь от 6 май 2012-а (един ден преди инаугурацията), а властта, следвайки съветския рефлекс със задържането им в следствения поматор за две седмици, само им създаде образа на герои с политическа биография, доведе до призиването на Амнести Интернешънъл и на двамата лидери за „затворници на съвестта“, приравнявайки ги неоснователно до Солженицин и Сахаров.

Друга ли е Русия след Болотная площадь?

Друга става Русия след декабристите въпреки провала им, друга е Русия и сега – след Болотная, или по-скоро може да стане друга, от властта зависи, тъй като в нея е отговорността за бъдещето на държавата и на народа.

Политическата система на постсъветска Русия може да се определи като съчетание на евразийска демокрация и просветен авторитаризъм, запалваща историческото руско традициост: европейска култура-християнска духовност-евразийска държавност и в този смисъл Русия не е

друга. Младата демокрация и старата империя в Русия обаче ще трябва да съществуват заедно.

Александър I провалява историческия шанс да се възлудя в декември-януари, а днес Путин ще използва уникалната възможност след 10-и декември 2011-а да опълчи на обществото си... ще видим, или, както казват руснаците: „посмотрим“.

БЕЛЕЖКИ

- [1] Спарно, С. Много възстановява регистрацията Републиканският парти Рязанска. – *Ведомости*, 30 март 2012 г. http://www.vedomosti.ru/politics/news/1722339/ryazan_koochischat_n_vostanovlenii_dovestiacii (23.05.12).
- [2] Видеорепортаж на журнал „Большой город“ за организирането на масовата заминавка на Путин на 4 март 2012 г. <http://ar4es.info/19431> (8.03.12).
- [3] Аватомия процеса. ИТВ. 15 март 2012 г. <http://www.itv.ru/pressdacha/pressdacha/2012/03/15> (20.03.12).
- [4] Бойко, В. М. Эпоха тайных обществ. Русские общественные объединения первой трети XIX в. М., 2003, с. 258.
- [5] Поклем, П. И. Русская правда. 1823 г. Конституционный проект П. И. Поклем воспроизводится по изданию Благородного Училищника СССР „Восстание декабристов. Документы“ (Исторический, 1958 г., том VII, http://az.lib.ru/p/poklem_p_i/text_0020.shtml) (2.03.12).
- [6] През 1932 г. Сталин въвежда тарифа „национализъм“ в светските пасторли, скар „5-ми пуни“, провалява от Елцин през 1997 г. – Б.А.
- [7] Путин, В. Россия: национальный вопрос. – *Неизвестный голос*, 23 януари 2012 г. http://www.ng.ru/politics/2012-01-23/1_national.html (24.01.12).
- [8] Халил – безграден солоник, бивша да работата категория в Русия до 1861 г. – Б.А. Бивало – стадо ют рудок. – Б.А.
- [9] Свобода и справедливост, Андрей Мизурин, ОПР, 6.02.12 <http://www.7hills.ru/videoarchive/43262&p=31076> (7.02.12).
- [10] Иберилян, С. Интервю на канал „Россия 24“ от 3 февруари 2012 г. <http://prg.spcost.ru/video/2427.html> (3.03.12).
- [11] Бояджиев, А. В предаването „Перекрестки“ – *Эхо Москвы*, 10 декември 2011 г. <http://echo.msk.ru/programs/interception/131746-echo/> (10.12.11).
- [12] Яковлев, А. В предаването „Анфимов“ – *Эхо Москвы*, 4 март 2012 г. <http://www.echo.msk.ru/programs/dzhysanib/164147-echo/#element-text> (12.03.12).

Кирил Шолов

ПРОВАЛЪТ НА ОРАНЖЕВИЯ ПРЕВАТ И НА ДИСКРЕДИТАЦИЯТА НА ПУТИН В РУСИЯ

Западът (основно САЩ и Англия) не желае да види Владимир Путин отново на президентското кормило през март 2012 г. Някои от причините биха следните:

1. Стратегическият съюз с Китай по различни въпроси, например намесата във вътрешните работи на Сирия.
2. Крепването на Шанхайската организация за сътрудничество (ШОС) и излюкването на САЩ от Средна Азия.
3. Продължаването на политиката на строг контрол върху дейността на американските и английските икономически субекти в Русия, за да не се достигне отново до „безпредел“ в почти безплатното източване на нефта, газа и природните богатства на Русия, както беше традицията във връзка с елтинския Федерален закон за съзаченията за подябата на продукцията. На следния линк [1] може да се види филмът „Неизвестният Путин“ на Андрей Караулов, в който е описана борбата срещу този „безпредел“. Само от ревизията на „Федералният закон о соглашениях о разделе продукции“ (приет на 30.12.1995 г. N 225-ФЗ) Русия увеличава бюджета си четири пъти, а събраземостта на днешните от нефтената промишленост след дедото срещу престъпника Ходорковски нараства 80 пъти!
4. Вероятното въвеждане на строг контрол върху дейността на различни неправителствени организации, намесващи се чрез финансови средства във вътрешните работи на Русия.
5. Усилването на връзките с диктатурите от БРИКС за сметка на решението със САЩ.
6. Възвръщането на отношения с Иран в областта на атомната енергетика, военното производство и др.
7. Инвестициите в сигурността, оградната и военното производство, които засаждат качествата на Русия като надрегионална държава и я превръщат бавно към статуса на световен играч.
8. Създаването на Евразийския икономически, а впоследствие политически и военен съюз с Беларус и Казахстан, с което се възстановява връзките на бившия СССР като геополитическо (но не и идеологическо) образувание.